

Leta 1969 na Dunaju rojeni stripar velja za sodobnega klasika avstrijskega stripa. Njegova bibliografija obsega več kot petdeset naslovov. Zelo rad stripovsko predela klasična literarna dela, kot je to storil z Bernhardovimi Starimi mojstri, Musilovim Možem brez posebnosti ali Proustovim V iskanju izgubljenega časa. Med te sodi tudi nedavni prevod Alice v Sussexu v slovenščino.

Z dolgim nosom usmerjam pozornost

Tekst

Zdenko Matoz

Foto

Matej Družnik

“

Začeli bomo z najbolj pomembnim vprašanjem. Ali so veliki nosovi vaš fetiš?

Niti ne. (Smeh.) Veliki nosovi pri mojih likih so se pojavili zato, ker so njihove glave tako zelo majhne. Začel sem risati figure z zelo majhnimi glavami, na katerih ni prostora za oči in usta. Zato sem potreboval velike nosove, da so bralci vedeli, kam liki gledajo. To je velika skrivnost velikih nosov.

Se je slog vašega risanja močno spremenil od vaših začetkov?

Zelo močno. Nikoli namreč nisem obiskoval oblikovalske ali umetniško-risarske in slikarske šole, tako da sem se vsega naučil sam. Sprva sem želel risati običajne šaljive stripe, vendar tega nisem znal. Zato sem potreboval veliko časa, da sem se vsaj za silo naučil risati. Recimo, kakšen je odnos med likom in ozadjem, sem se učil kakih sedem let.

Torej ste šli po težki poti.

Da. Veliko sem se učil s kopiranjem drugih striparjev, njihovih likov in kako so oni postavljali svoje figure v odnosu do ozadja. In po vsem tem še vedno nisem zmožel ali znal narisati običajnega smešnega stripa.

Nato pa se je zgodilo dokaj hitro. Po sedmih letih, ko sem narisal strip, sem namreč ugotovil, da tako ne bo šlo. Da je to zamudno delo in da moram poenostaviti svoj slog. Tako sem najprej zmanjšal glave likov, da so lahko naredili bolj resen vtis. Kasneje sem razvil velike nosove, ker sem ugotovil, da majhne glave niso dovolj in so potrebovale še kazalni nos. In od takrat sem bil zadovoljen, ker sem lahko izrazil vsako zgodbo, ki sem jo želel povedati zgolj z nekaj potezami.

V Ljubljano ste prišli na predstavitev prevoda vašega risoromana Alice v Sussexu, kjer se Alice iz Čudežne dežele sreča s pošastjo doktorja Frankenstein. Zakaj ste ju povezali?

Predvsem zato, ker je avstrijski pisatelj Hans Carl Artmann v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja napisal kratko zgodbo *Franken-*

stein v Sussexu. V tej zgodbi je tudi uporabil Alico. To knjižico imam zelo rad in sem želel narediti stripovsko priredbo. Tako sem mi je zdelo zanimivo, da bi naredil priredbo dveh literarnih del v eni knjigi.

Všeč so mi nepredvidljive knjige, kjer ne veš, kaj se bo zgodilo. Zato začnem s priredbo *Alice v Čudežni deželi*, potem pa nena doma Alica sreča Frankensteinovo pošast iz Artmannove zgodbe. To se mi zdi precej smešno.

Naj poudarim, da pri priredbah literarnih del rad upodabljam like, ki so svetovno močno prepoznavni.

To je prvi prevod vašega dela v slovenščino. Ste ponosni na vsak nov prevod?

Seveda, to me res vedno močno razveseli. Imam namreč občutek, da so moji risoromani namenjeni zelo specifičnemu občinstvu. V vsaki državi je očitno majhna skupnost ljudi, ki uživajo v risoromanih, ki presegajo običajne stripovske pristope. In če imam tako dobrega založnika, kot so tukaj Vigevageknjige, me res veseli, da so prepoznali posebnost mojega dela, zato imam občutek, da ljudje razumejo, kar počnem.

Zanimivo je tudi opazovati, kaj se s prevodom izgubi in kakšne vtise imajo bralci v drugih jezikih in kulturah.

Ob vašem obisku je bil v okviru promocije tudi Alicin lov na zaklad. Kako je bilo?

Bilo je prav zabavno. Namreč, zelo težko je promovirati risoroman, kajti pri izdaji knjige lahko pač prebereš nekaj iz nje. Tako da so se dobro spomnili in povabili občinstvo, da je s pomočjo Alice po Ljubljani iskalo postaje z ugankami, ki so jih vodile do naslednje postaje. Bila je popolna promocija moje Alice v Sussexu, končala pa se je na skupnem pikniku.

Pripravili ste tudi stripovsko delavnico. Kaj običajno obiskovalce teh najbolj zanima?

Imam zelo različne delavnice, tako za otroke kot za odrasle, tako za začetnike kot tudi za striparje z izkušnjami. Mnogi menijo, da so stripi le zabava, in so nekateri razočarani, ko ugotovijo, kaj vse moraš obvladati za en navaden strip. Jaz se rad približujem idealu hitrega risanja. V resničnosti pa, ko se lotevaš risanja stripa, si običajno zelo počasen in ga delaš zelo dolgo. Mnogi si to predstavljajo zelo preprosto. Vzameš list papirja in začneš risati.

Vendar je treba dobro premisliti zgodbo, narediti veliko skic, narediti več poskusov in ... zagotovo prva različica ni tudi končna.

(Smeh.)

Tako imate na eni strani zgodbo, na drugi pa risbe ...

In jih morate smiselno združiti, da bodo bralci razumeli sporočilo. Zato so mnogi udeleženci stripovskih delavnic razočarani, saj dobro vedo, kaj želijo povedati, le nihče tega njihovega sporočila ne razume. To ste res lepo narisali, ampak čigava roka pa je to? (Smeh.) In podobno. Kot bralec recimo tega nikoli ne bi mogel uganiti.

Meni se zdi pri stripu najbolj pomembno, da moraš biti vizualno jasen, kaj kateri lik počne, zakaj in v kateri smeri ter katera podoba sledi kateri. Pa tudi paziti moraš, katero besedilo pride prej. Teh osnov se lahko naučijo v takih delavnicah.

Vaše podobe so precej prečiščene, minimalistične, brez veliko nepotrebne navlake ...

To pa predvsem zato, ker če imate jasne podobe, malo likov, lahko usmerjate bralca k stvarim, za katere hočete, da jih vidi. Če v stripu ni videti veliko, je težava za nekatere bralce, saj eni ne vidijo nič, drugi pa zelo veliko.

V Alici v Sussexu je veliko citatov iz svetovne literarne zgodovine. Ste strasten bralec?

Še kar. Zelo rad pa pobiram določene fraze, stavke iz knjig. Ko berem knjigo, težko sledim zgodbi. Kriminalk ne berem, ker ne morem povsem razumeti, kaj je kdo storil, saj se tako zelo skoncentriram na besede in ideje, ki so za njimi. Ko berem literaturo, pogosto knjige ne preberem do konca. Doma ima kupe knjig, ki jih nisem prebral do konca, in na to še čakajo. Čeprav sem počasi začel dvomiti, da jih bom sploh kdaj prebral. Rad imam tanke knjige, da jih preberem na dušek, debele pa ne končam, ker običajno vedno najdem še kakšno, ki je nisem prebral do konca. To se mi stalno dogaja. (Smeh.) Tako pa že pozabim na druge neprebrane knjige.

Doma imam obilico knjig, kot Zajec knjižničar v Alici v Sussexu, in ko sem potreboval kakšen citat za strip, sem samo stegnil roko, naključno odprl knjigo in že našel citat.

Koliko svobode si vzamete pri predelavi svetovno znanih zgodb?

Vzamem si je, koliko si je le želim. Tako sem recimo priredil Musilovega *Možja brez posebnosti* ali Proustov roman *V iskanju izgubljenega časa* za posebno občinstvo. Ljudje, ki jih tovrstna literatura zanima, vsaj približno vedo, za kaj gre. To je podobno kot pri skečih Monty Pythonov. Moraš vedeti, kaj je španska inkvizicija, da lahko uživaš v njem.

Tako je tudi s temi priredbami, kjer se poigravam s podobami. Če delaš nekaj smešnega iz resnih tem, imaš močnejši humor. Če resno zgodbo pojasnjujejo liki z neumno velikimi nosovi, je to kar smešno.

Glede na to, da smo vsepovsod obdani z ekrani, a so zdaj dobri časi za strip?

V bistvu ne vem. Ljudje naj ne bi imeli časa za prebiranje debelejših knjig, kar je slabo za literaturo. V risoromanih pa imamo preplet literature in podob, saj živimo v dobi podob. Po moje so stripi narejeni za papirnate izdaje. Zagotovo pa bodo mlajše generacije to spremenile.

Imate striparji več svobode pri izražanju, saj vas večinoma nimajo za resno kulturo?

To je res perfektno, se strinjam z vami. (Smeh.) Ravno zaradi tega uživam v risanju stripov. Ko sem začel, je bilo te svobode še več. Lahko si narisal karkoli in nikogar ni to brigalo. Za mladega pisatelja je pa težje, ker ga bodo vedno znova primerjali z literarnimi velikani preteklosti. Tako da te zagovornike visoke kulture lahko presenetite zgolj v dobrem, kajti tako ali tako od vas ne pričakujejo nič kakovostnega.

Kot stripar veliko delate za časopise in revije. So dnevne šale še vedno relevantne?

So, predvsem za politične striparje in karikaturiste. Tisto, kar jaz počnem, pa so predvsem ilustracije h komentarjem. Še vedno se uredniki odločajo za avtorsko ilustracijo, namesto da bi uporabljali brezplačne ali cene generične fotografije. To so namreč zelo resne in dolgočasne teme, ki jih lahko le taka ilustracija poživi. To je resen in stalen denar. Je pa res, da nimam veliko takih naročil, tako da mi ostane precej časa za moja stripovska izražanja. To mi kolegi, ki so vpreženi v dnevno proizvodnjo stripov, zelo zavidajo.

Kako je pa vaš specifičen humor sprejet v nemško govorečih deželah?

Zelo različno. V Avstriji ni nič posebnega, ker je, predvidevam, moj humor avstrijska vrsta humorja. Za Nemce je moj humor precej negativističen, Švicarji me pa ne razumejo. Vendar ko imam predavanja, so ravno Švicarji tisti, ki se najbolj glasno smejejo. To pa razlagajo s tem, da med Švicarji ni veliko šaljivcev, zato jih vsakdo zlahka nasmeje.

Kako gledate na demokracijo in medije?

V nekaterih državah, med njimi je tudi Slovenija, obstajajo močni pritiskni oblasti, saj bi si jih rade podredile. Ste kot stripar kdaj naleteli na tovrstne težave?

Ne, bilo je le nekaj precej nedolžnih opominjanj. V Avstriji še ni tako slabo z mediji. Se pa opazi, da so ljudje zelo občutljivi in da uredniki dostikrat kaj ne objavijo, da jih ne bi vznemirili. Problem je namreč, da se založniki bojijo občutljivosti bralcev. Moj prijatelj, ki riše karikature, je v karikaturi politika primerjal s psom, to pa je zmotilo neko bralko, češ da je to nacistična primerjava, in se je pritožila uredniku. Urednik je nato

mojemu prijatelju naročil, naj se ji v pismu opraviči. Založniki se namreč bojijo izgubiti bralce.

Po drugi strani pa imamo zdaj v Avstriji veliko javno razpravo o smiselnosti politične korektnosti, ki je še posebej pri karikaturistih vedno pod vprašajem. Do neke mere politična korektnost res duši umetnost izražanja, po drugi strani pa nas skrbi, ker tovrstne razprave spodbujajo skrajno desničarske stranke in gibanja.

